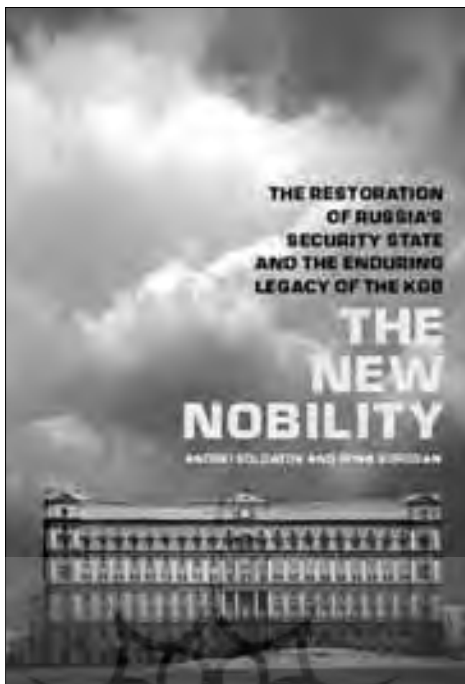

بازگشت کا. گ. ب

میشا گلنی

حیرت‌انگیز بود، اندک زمانی بعد از خنثی شدن کودتای ۱۹۹۱ خود را نشان که معترضین مجسمه فلیکس جرژینسکی را از میدان لوبیانکا پایین کشیدند. جرژینسکی بنیان‌گذار چکا بود، نخستین پلیس مخفی بعد از انقلاب که براساس او خرانا، سلف تزاری خود، شکل گرفته بود. سولدا توف و بوروگان با ارائه انبوهی از جزئیات خواندنی از آن می‌نویسند که چگونه بعد از این واقعه تنی چند از افسران کا. گ. ب به نحوی بی‌سرو صدا از لوبیانکا بیرون آمده و لوح یادبودی را که به خاطر گرامی داشت یوری آندروپوف نصب

شده بود باز کردند؛ آندروپوف رئیس سابق کا. گ. ب و برای مدت زمانی کوتاه نیز در سال‌های نخست دهه ۱۹۸۰ دبیر کل حزب کمونیست، یعنی قدرتمندترین شخص شوروی بود. چنین می‌خوانیم که امروزه اعضای اف. اس. بی هنوز هم آندروپوف را به دیده شخصی ستایش می‌کنند که می‌توانست اتحاد شوروی را از رخوت سال‌های آخر حیاتش برکنار نگاه داشته و آن را بدون تجربه کردن دزد بازار سرمایه‌داری سال‌های دهه ۱۹۹۰ به آینده‌ای روشن‌تر رهنمون می‌سازد. به عقیده آن‌ها آندروپوف یک مدل چینی را پیش می‌گرفت، یعنی دگرگونی اقتصادی در عین حفظ کامل کنترل سیاسی.

اولیگارش‌های روس در عین حال که به زُفت و روب ذخایر غنی روسیه مشغول شدند، توانستند بوریس یلتسین را نیز کاملاً مطیع و منقاد خود نگه دارند؛ وی که هم آلوده‌الکل بود و هم گرفتار بیماری قلبی، مراحل نهایی زوال خود را تجربه می‌کرد. در این دوره بود که کا. گ. ب منحل شد و براساسی دیگر موضوع تجدید سازمان قرار گرفت؛ هدف آن بود که در عین کسب اطمینان از عدم امکان تجدید قدرت تشکیلات امنیتی جدید، امنیت این اولیگارش‌های کوچک‌تر و تحمیلی‌تر از پیش نیز تأمین گردد. همین اولیگارش‌ها بودند که یک کارمند جزء سن پترزبورگی — ولادیمیر پوتین — را براساس این پیش فرض که این افسر پیشین کا. گ. ب نیز مانند سلفش — آندروپوف — سر به راه خواهد بود، در دل قدرت کرملین قرار دادند. سولدا توف و بوروگان نشان می‌دهند که این پیش فرض تا چه حد خطا و نادرست بود.

رئیس‌جمهور روسیه، دمیتری مدودف، اخیراً دستخوش یک دوره از مثبت‌اندیشی گاه به گاه خود شده بود. در سعی و تلاشی همه‌جانبه برای رد یک اتهام مستمر مبنی بر آن که روسیه به راه و روال ناپسند پیشین خود بازگشته است، در رسانه‌های داخلی و بین‌المللی دو کلمه از دهانش نمی‌افتاد: «دموکراسی» و «نوسازی». در اوایل سپتامبر مدودف در برابر یک مجمع بین‌المللی — باشگاه والدای — چنین اظهار داشت: «احتمالاً کاستی‌های نظام خودمان را بیش از هر کس می‌دانم ولی با هر که می‌گوید که در روسیه دموکراسی نیست و سنت خودکامگی هنوز به قدرت خود باقی است، کاملاً مخالفم».

کلامی است شورانگیز! اما پیش از آن که آقای رئیس‌جمهور بیشتر دستخوش احساسات شده، کلاهی به هوا انداخته و گیلای و دکایش را نثار شومینه کند، جا دارد اشرافیت جدید: اعاده دولت امنیتی روسیه و میراث پایدار کا. گ. ب، کتاب جدید آندره‌ای سولدا توف و ایرینا بوروگان را که در آن زوال کوتاه مدت قدرت کا. گ. ب و به دنبال آن، عروج مجددش در مقام یک نیروی سیاسی اصلی در روسیه توصیف شده است، تورقی کند. شاید هم که این کتاب چنگی به دل او نزنند، زیرا هر صفحه آن، ردیه‌ای است صریح و نیرومند بر این مدعا که در حال حاضر سمت و سوی سیاسی روسیه، جهتی دموکراتیک دارد.

در این کتاب می‌خوانیم که چگونه کا. گ. ب (یا اف. ایس. بی [سازمان امنیت فدرال]، نامی که بر خلف آن نهاده‌اند) در پی فروپاشی شوروی در ۱۹۹۰ و شکست کودتای هسته سرسخت کا. گ. ب و نظامیان در اوت ۱۹۹۱، برای مدتی محو و میبوهت جهان جدید سرمایه‌داری شد و اکثر صاحب‌منصبان عالی‌رتبه آن به لوبیانکا — مقر کا. گ. ب در مسکو — پشت کرده و خود را در خدمت اولیگارش‌ها و مقلدان آن‌ها، یعنی طبقه ثروتمند جدید روسیه قرار دادند. در مورد بقایای سازمانی این تشکیلات امنیتی روزگاری دهشتناک که اینک در تلاش بقا، به فروش ذخیره‌های کاغذ توالت و لامپ‌های لوبیانکا وادار شده بودند، داستان‌هایی باورنکردنی نقل شده است. لحظه‌ای که بیش از هر چیز دیگر بیانگر این فروپاشی سریع و

برنامه پیشین هیچ صحبتی در کار نیست. بلکه برعکس اعضای این نظام امنیتی با همان حرص و ولع اولیگارش‌ها بر غارت دار و ندار روسیه کمر بسته‌اند. رفقای کرملین در ناز و نعمت غوطه می‌خورند و به هیچ وجه قصد ندارند به تجملات فقیرانه‌ای مراجعت کنند که نصیب نخبگان عهد شوروی بود.

اشرافیت جدید: اعاده دولت امنیتی روسیه و میراث پایدار کا.گ. ب کار کرملین‌شناسان حرفه‌ای نیست بلکه حاصل تلاش دو روزنامه‌نگار شجاع روس است که در گردآوری این گزارش از هیچ دقت و توجهی فروگذار نکرده‌اند. آن‌ها تنها اطلاعاتی را منتشر می‌کنند که سندیت داشته باشد. تا جایی که دستشان برسد با درون تشکیلات امنیتی نیز ارتباط‌هایی برقرار می‌کنند و به پشت پرده وقایع بهت‌آوری چون ماجرای گروگانگیری در تئاتر «نورد-اُست» مسکو به دست تروریست‌های چچن نیز دست می‌یابند.

در این کتاب از نکاتی سخن به میان می‌آید که جز از منابع داخلی، از جای دیگری امکان تحصیل آن‌ها نیست. از بازدید اجباری خود از زندان لوبیانکا می‌نویسند که برای بازجویی صورت گرفت و همچنین یک دوره کوتاه بازداشت در زندان مخوف لفور تُو که نصیب سولدا توف شد. ولی احتمالاً شگفت‌انگیزترین وجه کار آن است که هنوز توانسته‌اند از سرنوشتی که دامنگیر بسیاری از همکارانشان شده است فرار کنند: دق البابی در ساعت چهار صبح، صدایی خفه و محو از تاریخ.

1. "The Return of the KGB" by Misha Glenny, *The Guardian Weekly*, 15/10/10.
2. *The New Nobility: The Restortion of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB*, by Andrei Soldatov and Irina Borogun. Public Affairs. 320 pp.

وی به محض انتخاب به منصب ریاست جمهوری در صدد از میان برداشتن تسلط سیاسی اولیگارش‌ها برآمد. دو گزینه در پیش‌روی داشتند: سرتمکین فرود آورده یا روانه سیبری و خارج کردند. او با عزمی راسخ و مشخص در مقام اعاده نظم برآمد. کلید کرملین و تقریباً بسیاری از دیگر عمارات مهم مسکو را به همکاران پیشین - و به ویژه همشهریان - سپرد. جزئیات حذف و محو یک به یک مجموعه آزادی‌های سیاسی‌ای که با آن دزد بازار سرمایه‌داری توأم شده بود، توسط این گروه از اربابان جدید کرملین از جمله نکاتی است که در این کتاب توصیف شده است. تمام شخصیت‌هایی را که از اندک شهرت و محبوبیتی برخوردار بودند از سر راه کنار گذاشتند، کلیه مراکز قدرتی را که در سرزمین وسیع روسیه می‌توانست به مثابه یک بدیل عمل کند خنثی کرده و در گروه‌های حقوق بشری و محیط زیستی را تخته کردند؛ ناظران خارجی را از صحنه حذف و آزادی‌های رسانه‌ای را از میان برداشتند.

میان ساختارهای کا.گ. بی قدیم و ای.ف. اس. بی جدید دو تفاوت عمده وجود دارد: در دوره شوروی کا.گ. ب زیر نظر حزب کمونیست شوروی قرار داشت، یعنی به رغم ساختار توتالیتر حاکم، بر آن و فعالیت‌هایش نوعی نظارت وجود داشت. ولی در حال حاضر رهبری ای.ف. اس. ب که سیاستگذاری را در دست گرفته، هر دو نقش را بر عهده دارد و این بدان معناست که هیچ کس بر فعالیت‌هایش نظارتی ندارد. روال کار این است و به رغم تمامی سخنان شورانگیز مدویدف درباره دموکراسی و مدرنیزاسیون، واقعیت امر از چیز دیگری حکایت دارد. ای.ف. اس. بی تمامی مناصب سیاسی مهم را - با در نظر گرفتن دو استثناء: مدویدف و شهرداری مسکو - تحت کنترل گرفته است.

دیگر تفاوت عمده میان دوره پیشین و وضعیت کنونی، مسئله نظام اقتصادی جدید است. از بازگشت به اقتصاد مبتنی بر طرح و

برگزیده‌ای از آثار منتشر و منظوم ایران را در

«گنجینه گذشته و آینده فرهنگ و ادب ایران»

در سایت بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی

به نشانی www.m-afshar.net مطالعه فرمایید.

ناشران معتبر روی سایت نمایشگاه دائمی، یک غرفه همیشگی دارند.
هلاکه ندانان به کتاب، کتاب‌های خود را از سایت نمایشگاه تهیه می‌نمایند.
 موسسه فرهنگی هنری سهیل روز رسانه

نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب، کاتب الکترونیک

www.kateb-electronic.com

تلفن: ۸۸۴۴۰۷۰
 همراه: ۰۹۱۹-۲۰۰۴۴۷۹
 پست الکترونیک: kateb@kateb-electronic.com

www.ketabgostar-cj.com
 www.pezhouheshgaraan-pub.com
 www.sohailrooz.com

نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب، منبع شناخت نثران پرکار و مستبر و کتبهای نثران آشنای اساتید، فرهیختگان، دانشجوین، دانش آموزان، آشنای نهادهای آموزشی، دانشگاهها، مدارس و ...

کاتب الکترونیک فعال در تمام زمینه های IT